

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร
รายงานสภาพการใช้ที่ดินและการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน
จังหวัดเพชรบุรี พ.ศ. 2554

จังหวัดเพชรบุรีตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของกรุงเทพมหานคร เป็นเมืองด่านสำคัญระหว่างภาคกลางและภาคใต้ ประชากรจังหวัดเพชรบุรีส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก มีการทำนา สวนผลไม้ เลี้ยงสัตว์และทำการประมง ปัจจุบันรัฐบาลมีนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เช่นนโยบายส่งเสริมและพัฒนาปาล์มน้ำมัน ยุทธศาสตร์ยางพารา การส่งเสริมพืชทดแทนพลังงาน นอกจากนี้การเพิ่มขึ้นของประชากร การขยายตัวทางเศรษฐกิจ การผลิตอุตสาหกรรม ต่างมีผลกระทบต่อการใช้ที่ดิน ดังนั้นการสำรวจสภาพการใช้ที่ดินและการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเพื่อรองรับการพัฒนาทั้งในด้านอุตสาหกรรมและด้านการเกษตรในอนาคต จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

การวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดินและการศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินของจังหวัดเพชรบุรี โดยใช้ข้อมูลระยะไกลและระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เป็นเทคโนโลยีหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการศึกษาวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดินและการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน แสดงผลในลักษณะของตำแหน่งพื้นที่ จะทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ จากการดำเนินงานครั้งนี้ทำให้ได้ 1) แผนที่เชิงเลขสภาพการใช้ที่ดินจังหวัดเพชรบุรี ปี พ.ศ. 2554 มาตราส่วน 1:25,000 2) ฐานข้อมูลสภาพการใช้ที่ดินในรายละเอียดของจังหวัดเพชรบุรีปี พ.ศ. 2554 และ3) ผลการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินและปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ที่ดินของจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งหน่วยงานภายในกรมพัฒนาที่ดินสามารถนำมาใช้ประกอบการวางแผนการใช้ที่ดิน กำหนดเขตการพัฒนาที่ดิน นอกจากนี้หน่วยงานภายนอก เช่น องค์การบริหารจังหวัด สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สามารถนำไปกำหนดนโยบายเพื่อรองรับการพัฒนาของจังหวัดได้ในอนาคต

จากการวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดินปี พ.ศ. 2554 และการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินปีพ.ศ. 2552 และปี พ.ศ. 2554 สรุปได้ดังนี้

1. สภาพการใช้ที่ดินจังหวัดเพชรบุรีปีพ.ศ. 2554

จังหวัดเพชรบุรี มีเนื้อที่ทั้งหมด 3,890,711 ไร่ จากการวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดินพบว่า จังหวัดเพชรบุรีเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ป่าไม้ครอบคลุมเนื้อที่มากที่สุดถึง 2,259,372 หรือร้อยละ 58.07 ของเนื้อที่จังหวัด รองลงมา ได้แก่

พื้นที่เกษตรกรรม มีเนื้อที่ 1,127,933 ไร่ หรือ ร้อยละ 28.99 ของเนื้อที่จังหวัด โดยมีพื้นที่ทำนามากที่สุด 459,224 ไร่ หรือร้อยละ 11.80 ของเนื้อที่จังหวัด รองลงมาเป็นพื้นที่ปลูกไม้ผล 244,917 ไร่ หรือร้อยละ 6.29 ของเนื้อที่จังหวัด พื้นที่ทำไร่ 227,432 ไร่ หรือร้อยละ 5.85 ของเนื้อที่

จังหวัด ไม้ยืนต้น 124,073 ไร่หรือร้อยละ 3.19 ของเนื้อที่จังหวัด พืชสวน 11,124 ไร่ หรือร้อยละ 0.29 ของเนื้อที่จังหวัด พืชไร่และเลี้ยงสัตว์และโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ 2,712 ไร่ หรือ ร้อยละ 0.07 ของเนื้อที่จังหวัด สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ 58,451 ไร่ หรือร้อยละ 1.50 ของเนื้อที่จังหวัด

พืชเศรษฐกิจสำคัญของจังหวัดเพชรบุรีที่มีเนื้อที่ปลูกมากที่สุด 5 ลำดับแรก ได้แก่ นาข้าว 450,552 ไร่ หรือร้อยละ 11.58 ของเนื้อที่จังหวัด สับปะรด 117,795 ไร่ หรือร้อยละ 3.03 ของเนื้อที่จังหวัด ยูคาลิปตัส 60,587 ไร่ หรือร้อยละ 1.56 ของเนื้อที่จังหวัด อ้อย 59,399 ไร่ หรือร้อยละ 1.53 ของเนื้อที่จังหวัดและยางพารา 22,698 ไร่ หรือร้อยละ 0.58 ของเนื้อที่จังหวัด

พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 167,347 ไร่ หรือร้อยละ 4.30 ของเนื้อที่จังหวัด ประกอบด้วย พื้นที่หมู่บ้าน 93,016 ไร่ หรือร้อยละ 2.39 ของเนื้อที่จังหวัด พื้นที่ตัวเมือง 12,199 ไร่ หรือร้อยละ 0.31 ของเนื้อที่จังหวัด สถานที่ราชการ ได้แก่ วัด สถานศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด โรงพยาบาล ฯ 24,997 ไร่หรือร้อยละ 0.64 ของเนื้อที่จังหวัด เป็นต้น

พื้นที่อุตสาหกรรม มีเนื้อที่ 7,781 ไร่ หรือร้อยละ 0.20 ของเนื้อที่จังหวัด โดยเฉพาะอำเภอเขาชัยซึ่งมีโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมาก เนื่องจากอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครเพียง 80 กิโลเมตร นอกนั้นก็มีการกระจายอยู่ในบริเวณอำเภอเมืองเพชรบุรีและอำเภอชะอำ

พื้นที่แหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 78,467 ไร่ หรือร้อยละ 2.02 ของเนื้อที่จังหวัด ประกอบด้วย แม่น้ำ ลำคลอง ทะเลสาบ บึง บ่อน้ำในไร่นาและคลองชลประทาน

พื้นที่เบ็ดเตล็ด มีเนื้อที่ 249,811 ไร่ หรือร้อยละ 6.42 ประกอบด้วย พืชไร่และไม้ละเมาะ พื้นที่ลุ่ม เหมือนเก่า เหมือนแร้ว บ่อลูกรัง บ่อดิน บ่อทราย เหมือนแร้วและเหมือนแร้วร้าง

2. การเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ที่ดินจังหวัดเพชรบุรีระหว่างปีพ.ศ. 2552และปีพ.ศ. 2554

เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ที่ดินระหว่างปีพ.ศ. 2552และปีพ.ศ. 2554 พบว่ามีการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

2.1 สภาพการใช้ที่ดินที่มีการเปลี่ยนแปลงโดยรวมเพิ่มขึ้น

จากการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในปีพ.ศ.2552และปีพ.ศ.2554 พบว่าพื้นที่สภาพการใช้ที่ดินที่มีการเปลี่ยนแปลงโดยรวมเพิ่มขึ้นได้แก่

พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง เพิ่มขึ้น 2,323 ไร่ หรือร้อยละ 1.41 ของเนื้อที่ในปีพ.ศ.2552 โดยเพิ่มมาจาก พื้นที่ปลูกไม้ผล พืชไร่และ ไม้ละเมาะ และพื้นที่ไร้งาน เป็นต้น

พื้นที่อุตสาหกรรม เพิ่มขึ้น 180 ไร่ หรือร้อยละ 2.36 ของเนื้อที่ในปีพ.ศ.2552 โดยเพิ่มมาจากพื้นที่นาข้าวและนาร้าง พืชไร่และ ไม้ละเมาะ เป็นต้น

พื้นที่การเกษตร ที่มีการเพิ่มขึ้น ได้แก่

ข้าว เพิ่มขึ้น 4,234 ไร่ หรือร้อยละ 0.93 ของเนื้อที่ปลูกปีพ.ศ. 2552 โดยเพิ่มมาจากพื้นที่นาร้าง ทุ่งหญ้าและไม้ละเมาะ เป็นต้น

สับปะรด เพิ่มขึ้น 10,368 ไร่ หรือร้อยละ 9.65 ของเนื้อที่ปลูกปีพ.ศ. 2552 โดยเพิ่มมาจาก ทุ่งหญ้าและไม้ละเมาะ ไร่นา มะม่วงหิมพานต์ ยูคาลิปตัส เป็นต้น

ยางพารา เพิ่มขึ้น 4,074 ไร่ หรือร้อยละ 21.88 ของเนื้อที่ปลูกปีพ.ศ. 2552 โดยเพิ่มมาจาก พื้นที่ปลูกสับปะรด กล้วย มะม่วง ยูคาลิปตัสและพื้นที่ป่า เป็นต้น

ปาล์มน้ำมันเพิ่มขึ้น 3,039 ไร่ หรือร้อยละ 48.51 ของเนื้อที่ปลูกปีพ.ศ. 2552 โดยเพิ่มมาจากพื้นที่ปลูกไม้ผล นาข้าวและพืชไร่ เป็นต้น

2.2 สภาพการใช้ที่ดินที่มีการเปลี่ยนแปลงโดยรวมลดลง

จากการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในปีพ.ศ. 2552และปีพ.ศ. 2554 พบว่าพื้นที่สภาพการใช้ที่ดินที่มีการเปลี่ยนแปลงโดยมีเนื้อที่ลดลง ได้แก่

พื้นที่นาร้าง ลดลง 2,177 ไร่ หรือร้อยละ 19.66 ของพื้นที่นาร้างในปี พ.ศ. 2552 เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ไปปลูกข้าว มันสำปะหลัง และข้าวโพด เป็นต้น

พื้นที่ปลูกไม้ผลผสม ลดลง จำนวน 23,820 ไร่ หรือร้อยละ 20.13 ของเนื้อที่ปลูกปีพ.ศ.2552 โดยมีการเปลี่ยนไปปลูกพืชอื่นๆ เช่น สับปะรด ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ยูคาลิปตัส บางส่วนเป็นพื้นที่ชุมชนและสิ่งก่อสร้าง ตลอดจนพื้นที่อุตสาหกรรม เป็นต้น

พื้นที่ปลูกยูคาลิปตัส ลดลง 2,004 ไร่ หรือร้อยละ 3.20 ของเนื้อที่ปลูกในปีพ.ศ. 2552 โดยพื้นที่ที่ลดลงมีการเปลี่ยนไปปลูกสับปะรด ยางพาราและปาล์มน้ำมัน เป็นต้น

พื้นที่ป่าไม้ ลดลง 2,968 ไร่ หรือร้อยละ 0.13 ของเนื้อที่ปลูกปีพ.ศ.2552 โดยมีการเปลี่ยนไปปลูกยางพารา ปาล์มน้ำมัน และยูคาลิปตัส เป็นต้น

พื้นที่เบ็ดเตล็ด เช่น ทุ่งหญ้าและไม้ละเมาะ พื้นที่ลุ่ม เหมือนเก่า เนื้อที่ลดลง 10,319 ไร่ หรือร้อยละ 3.97 ของเนื้อที่ในปีพ.ศ. 2552 เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงไปปลูกสับปะรด นาข้าว ยูคาลิปตัส ปาล์มน้ำมันและยางพารา เป็นต้น

3. ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน

ปัจจัยที่มีผลต่อสภาพการใช้ที่ดินและการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินมีอยู่หลายประการด้วยกัน ได้แก่ ปัจจัยทางกายภาพ เช่น ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ ลักษณะดิน แหล่งน้ำ ปัจจัยทางด้านสังคม เช่น นโยบายส่งเสริมการเพาะปลูก การประกันราคาสินค้าเกษตร ปัจจัยทางเศรษฐกิจ เช่น เงินทุน ราคาของผลผลิต ความต้องการของตลาด เป็นต้น สำหรับ

จังหวัดเพชรบุรี ปัจจัยหลักที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่ เรียงตามลำดับความสำคัญ ในปัจจุบัน ได้แก่

(1) ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ

เงินทุน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อเกษตรกรเป็นอย่างมาก ถ้าเกษตรกรมีเงินทุนมากก็สามารถใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยเพิ่มผลผลิต หรือเลือกที่จะปลูกพืชที่ให้ผลตอบแทนสูง โดยจะเห็นว่าในจังหวัดเพชรบุรีเกษตรกรที่มีทุนจะมีการเปลี่ยนแปลงจากการปลูกพืชไร่ เช่น อ้อย มันสำปะหลังและยูคาลิปตัส มาปลูกยางพารา ซึ่งมีต้นทุนในการดูแลสูงกว่า แต่ในระยะยาวจะให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจที่สูงกว่า

ราคาผลผลิต ปัจจัยด้านราคาจะเป็นตัวกำหนด ถ้าหากพืชชนิดใดราคาตกต่ำเกษตรกรก็มีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่นที่มีราคาสูงกว่า ดังจะพบว่าในจังหวัดเพชรบุรี มีการเพิ่มพื้นที่ปลูกยางพาราร้อยละ 11.96 เนื่องจากราคายางมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ลงทุนหนึ่งครั้งสามารถเก็บผลผลิตได้หลายปี นอกจากนั้นในระยะแรกที่ต้นยางยังไม่สามารถให้ผลผลิตได้ สามารถปลูกพืชไร่ เช่น มันสำปะหลัง สับปะรด ข้าวโพด เป็นพืชแซมระหว่างแถวต้นยางเพื่อเป็นรายได้อีกทางหนึ่ง

ความต้องการของตลาด เกษตรกรจะปลูกพืชที่ตลาดต้องการมากเพื่อที่จะขายผลผลิตได้ในราคาสูง เช่น การเพิ่มขึ้นของพื้นที่ปลูกยางพาราในจังหวัดเพชรบุรี มีความสอดคล้องกับการเพิ่มขึ้นของความต้องการผลิตภัณฑ์จากยางธรรมชาติทั้งในตลาดของประเทศไทยและตลาดโลก ข้อมูลจากสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง คาดว่าในปีพ.ศ. 2553 จะมีการใช้ยางพาราในประเทศไทยประมาณ 0.40 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจาก 0.370 ล้านตันของปีพ.ศ. 2551 หรือร้อยละ 8.11

สำหรับความต้องการของตลาดโลกในการใช้ผลิตภัณฑ์จากยางธรรมชาตินี้เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 จาก 5,020 พันตัน เพิ่มเป็น 10,200 พันตัน ในปี พ.ศ. 2551 ส่วนในประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 ความต้องการใช้ผลิตภัณฑ์จากยางธรรมชาติเพิ่มขึ้นจาก 226,917 ตัน เป็น 399,415 ตัน ในปี พ.ศ. 2552

(2) ปัจจัยทางด้านสังคม

นโยบายการส่งเสริมของรัฐบาล การส่งเสริมจากภาครัฐ เช่น ยุทธศาสตร์ยางพารา เป็นอีกส่วนหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรหันมาสนใจปลูกพืชที่ได้รับการส่งเสริม เนื่องจากมีหน่วยงานของทางราชการให้การสนับสนุนทั้งในเรื่องการให้ทุนพันธุ์ ความรู้เกี่ยวกับการปลูก การบำรุงรักษา ตลอดจนด้านการตลาด

นโยบายส่งเสริมและพัฒนาปาล์มน้ำมัน ภายใต้การบริหารจัดการเชิงนโยบายของคณะกรรมการนโยบายปาล์มแห่งชาติ ซึ่งดำเนินงานผ่านแผนพัฒนาอุตสาหกรรมปาล์ม น้ำมันและน้ำมันปาล์มปีพ.ศ. 2551-พ.ศ. 2555 ในการพัฒนาพื้นที่ปลูกเดิมให้มีประสิทธิภาพ เช่น

การส่งเสริมให้ตัดต้นปาล์มเก่าและปลูกปาล์มใหม่ทดแทนเพื่อรักษาระดับผลผลิต และเร่งพัฒนาพันธุ์ปาล์มน้ำมันที่ให้ผลผลิตสูงสุด จูงใจให้เกษตรกรหันมาปลูกปาล์มโดยให้ขยายพื้นที่ปลูกสำหรับปาล์มน้ำมันจาก 3.0 ล้านไร่เป็น 5.5 ล้านไร่ในเขตนาไร่ร้าง ไร่ร้างและพื้นที่เสื่อมโทรมโดยกำหนดพื้นที่ปลูกสำหรับพืชพลังงาน 1.65 ล้านไร่เป็นต้น

การประกันราคาผลผลิตทางการเกษตร ทำให้เกษตรกรหันมาปลูกพืชที่รัฐให้การสนับสนุน เนื่องจากทำให้เกษตรกรมีความมั่นใจในราคาผลผลิต ลดความเสี่ยงเนื่องจากราคาผลผลิตตกต่ำ

(3) ปัจจัยทางด้านกายภาพ

ปัจจัยทางกายภาพที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินมากที่สุด ได้แก่ ปัจจัยด้านชลประทาน บริเวณใกล้คลองชลประทานเกษตรกรจะปลูกพืชที่ใช้น้ำมาก เช่น ไม้ดอก ไม้ประดับ พืชผัก ข้าว ไม้ผล โดยจะพบว่าบริเวณที่ไม่มีการชลประทานเมื่อมีการขยาย ระบบชลประทานมาถึงพื้นที่เกษตรกรจะเปลี่ยนจากการปลูกพืชไร่มาเป็นการปลูกไม้ผลที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่าเป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1.เมื่อรัฐบาลกำหนดนโยบายในการส่งเสริมการปลูกพืช เช่น ยุทธศาสตร์ยางพาราและยุทธศาสตร์ปาล์มน้ำมันแล้ว รัฐบาลควรส่งเสริมให้ปลูกในพื้นที่ที่เหมาะสม มีการติดตามการใช้ประโยชน์ที่ดินและการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินอย่างใกล้ชิด ทั้งนี้เพื่อไม่ให้กระทบกับพืชเศรษฐกิจชนิดอื่น

2.รัฐบาลควรมีการสำรวจความต้องการของสินค้าเกษตรและประเมินผลผลิตของสินค้าเกษตรในแต่ละฤดูกาล เพื่อวางแผนในการกระจายสินค้าเกษตรได้อย่างเหมาะสม ไม่เกิดปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำเนื่องจากมีปริมาณมากกว่าความต้องการของตลาด

3.ควรดูแลพื้นที่ป่าไม้ไม่ให้มีการบุกรุกนำไปใช้ในการเกษตร เนื่องจากจะทำให้เกิดปัญหาตามมาได้ เช่น เกิดการชะล้างพังทลายของหน้าดิน ทำให้พื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดดินถล่ม และบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2551 มาตรา 13 ซึ่งเกี่ยวกับการกำหนดเขตอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ดังกล่าว